

Skole med mening

Udkast til Den Grønne Betænkning 2022

Opgør med årtiers uddannelsespolitik

Må den danske skole med bevarelsen af det bedste i sine traditioner gå en rig og frugtbar udvikling i møde – Den Blå Betænkning

Hundredvis af skolefolk skrev i 1960'erne en ny undervisningsvejledning, der gjorde op med udenadslære. Vejledningen blev trykt med blåt omslag og blev kendt som *Den Blå Betænkning*.

Den Blå Betænkning er overraskende aktuel i dag: Mange elever fra uddannelsesfremmede miljøer opnår fortsat ikke grundlæggende kundskaber og færdigheder. Men der er også noget, der er forandret. Flere og flere børn og unge mistrives, og folkeskolens formål om virkelyst og fantasi trues af en præstationskultur, hvor det handler mere om at give det svar, der forventes, end om at være nysgerrig og videnbegærlig.

Med *Den Grønne Betænkning* forsøger vi at finde hjem til formålet med skolen og hylde den pædagogiske samtale. Vi præsenterer med vilje ikke færdige løsninger, men derimod et oplæg til videre dialog og debat. For det er ikke selve betænkningen, men den løbende og levende dialog, der kan give os en endnu bedre fælles skole.

Vi forestiller os ikke, at vi i denne korte tekst har sagt alt det væsentlige. Eller at alle vil være enige. Derfor har vi også taget en række citater med fra de samtaler, som ligger til grund for betænkningen, og som vi håber vil inspirere til, at mange selv gør sig egne tanker om skolen.

Hvis vi kan lykkes med at levendeligøre folkeskolens formål, så vil vi også give børn bedre muligheder for at blive det, der i sin tid var målet i Den Blå Betænkning: harmoniske, lykkelige og gode mennesker.

Nok næppe i Den Blå Betænkningens lidt naive forestilling om, at man kan forudse det gode liv, men fordi menneskelig, følelsesmæssig og faglig udvikling, evnen til koncentration og begejstring, mestring af ny viden og færdigheder samt selve det at være en del af et socialt fællesskab i skolen i sig selv er meningsfuldt og giver glæde.

Lotte Rod og Marianne Jelved

Det er en vigtig forudsætning for et lykkeligt udfald af skolens bestræbelser, at atmosfæren i skolen er rolig og afspændt. En bestandig jagen efter "det sidste nye" kan føre til en forjagethed og splittethed, der vil få uheldige virkninger både for børnenes tilegnelse af de elementære kundskaber og for deres menneskelige udvikling. – Den Blå Betænkning

Min mor var skolenævnetsformand (bestyrelsernes forgænger) og skolekommissionsmedlem i en årrække. For hende blev Den Blå Betænkning redskabet til at provokere en stærk udvikling i en dybt konservativ skole. – Peter Zinckernagel

Tomme og magtfulde ord som læringsmål, kompetenceprofil og evidensbaseret skal 'stemmes hjem'. Folkeskolen er blevet underløbet af skolefjerne ord og har ikke formået at forsvare sit eget anliggende med egne værdige ord om egen praksis og mening. Skolen blev mundlam og fjernstyret. – Steen Nepper Larsen

De, der har forstand på den pædagogiske opgave, skal have indflydelse på rammerne. De konkrete rammer for undervisningen (materialer, metoder, digitale redskaber osv. i undervisningslokalet) skal politikerne holde sig helt fra. – Mette Frederiksen

Mange af de ting, der beskrives fra efterskolen er noget af det, som vi savner i folkeskolen. Efterskolelærere vil ikke alt mulig andet end folkeskolelærerne, men efterskolerne får rammerne til det. – Kasper Lund Resen

Frihedsforsøget i Esbjerg har både følt som en appelsin i turbanen og som frit fald. Vi har brug for en retning at spille opad. – Maja Gundermann Østergaard

Hvordan kan vi forblive i dilemmaerne i lang nok tid til, at vi reelt får en inddragende proces? Så det ikke bare ender med, at der træffes beslutninger oppefra. – Peter Pannula Toft

1. Skolens formål

Det er skolens formål at dygtiggøre børnene til at gå ud i samfunds- og erhvervslivet, velegnede til at opfylde de krav, man med rimelig kan stille, men først og fremmest er det skolens opgave at fremme alle muligheder for, at børnene kan vokse op som harmoniske, lykkelige og gode mennesker. – Den Blå Betænkning

Den Blå Betænkning var et nybrud ved at tage eleven alvorlig i sin egen ret. Børn er ikke uperfekte voksne. De er hele mennesker, som voksne kan lære af, ligesom børn kan lære af voksne. Det betød, at der blev lagt stor vægt på den enkelte elev.

I dag er der grund til at diskutere, om vores elevsyn er blevet for individualiseret. Enhver elev har krav på at blive set som mere end blot et tilfældigt ansigt i gruppen. Men hvis der er for meget fokus på individet, giver vi den enkelte elev et for stort ansvar.

Alle elever skal opleve sig som en del af et skole- og klassefællesskab, hvor det er legitimt at tage chancer og fejle, og hvor alt ikke er ens egen skyld eller ansvar.

Almen dannelse er at kunne spejle sig selv gennem fællesskabet og opbygge sin identitet i den ramme. Elever skal opleve, at de inden for fællesskabet har værdi som den, de er, så de tillidsfuldt kan opbygge dømmekraft og mod på livet. Det gør skolen ikke lige godt for alle elever i dag. Glæden ved at gå i skole afhænger stadig af forældrenes baggrund.

Skoledagen skal indeholde aktiviteter, hvor udbyttet ikke nødvendigvis kan måles eller registreres. Skolen skal være et sted, hvor læring og menneskelig og faglig udvikling foregår på mange forskellige måder, også gennem lejrskoler, udflugter, aktiviteter og oplevelser, der ikke nødvendigvis kan eller skal bedømmes.

Skolen skal have afsæt i en demokratisk dannelsesbetænkning. Hvor eleverne skal gøres medskabende i undervisningen, og hvor der opøves til selvbestemmelse, medbestemmelse og demokrati.

Det må indrømmes, at skolens undervisning i øjeblikket i meget udstrakt grad er bestemt af hensynet til eksamenskrav, hvorved spørgsmålet om, hvad børnene virkelig har forudsætninger og behov for, er trådt i baggrunden. – Den Blå Betænkning

Dannelse handler ikke om, hvad vi skal lære, men hvad vi skal blive. Kunne se bort fra sig selv. Det kan vi ikke give opskrifter på. Problemet er, at dannelsesbegrebet kan virke enormt bagudskuende, men dannelse er tilblivelse, så det er samtidig fremadskuende. – Keld Skovmand

Vi skal finde ud af, hvordan vi får en skole, der sætter ild i eleverne. De unge trænger til musik. Det vil gøre skolen mere lykkelig, hvis skolen bliver mere praktisk. Glæden ved at være praktisk, fysisk, spisende, kropsligt til stede i verden går på tværs. – Bjørn Bredal

Det græske dannelsesbegreb om kognitiv læring vinder stadig hævd. Vi undervurderer til dels elevernes sansemotoriske læring og i særdeleshed følelsesmæssige udvikling og dermed også lærernes personlige kompetencer, empati og evne til at udfordre på en god måde. - Susan Hart

Vi bliver nødt til at skabe en ny skolekultur, hvor det ikke kun er ordets magt, tallets finurligheder eller sprogets kraft, der tæller. – Uffe Røstrup

Jeg føler ikke selv, at jeg har fået meget ud af mine folkeskoleår, da der var et for stort fokus på topkarakterer. Det blev udenadslære – og ikke læring, fordi det var spændende. – Emma Nielsen

Det er fint, at der er ting, man skal lære. Men vi skal ikke lave så små fejlmarginer, at vi slukker for lysten til at spørge og undre sig. – Ann E. Knudsen

Vi skal aflære de unge deres strategi for læring. De sidder og lytter og prøver at finde ud af, hvilket svar læreren gerne vil have, de skal give. – Lisbeth Trinskjær

Vi har brug for at forstærke det udtryksmæssige i skolen, hvor man kan udtrykke sig med andet end ord. Det er svært, når målstyringen er blevet så altomsigribende. – Gordon Ørskov Madsen

2. Fag og sammenhæng

Det må stedse være skolens opgave – jævnsides med at bibringe børnene sikre elementære kundskaber – at udvikle deres fundamentale menneskelige evner og anlæg og søge at vække dem til virkelig forståelse af tilværelsens problemer. – Den Blå Betænkning

Vi vil gerne skabe en sammenhængende og meningsfuld skoledag, hvor elever ikke hele tiden afbrydes af ringende klokker og hurtige skift af indholdsformer og lærerrelationer, og hvor fagene samtidig er tydelige og stærke og bliver brugt både dybt og bredt.

Den Blå Betænkning efterlyste mere samarbejde mellem fagene. I dag efterspørger vi både mere samarbejde og mere mening i samarbejdet. For på den ene side er fagene en vigtige, fordi de ordner virkeligheden for os. På den anden side skal vi undgå, at fagene lukker sig om sig selv.

Vi vil synliggøre de forskellige faglige forståelser, så vi ikke lader noget fag fungere som usynligt eller undefineret hjælpemiddel. Hvert enkelt fag har en tydelig optik og en veldefineret række af arbejds- og vidensformer, der kan hjælpe eleverne til at forstå sig selv og deres omverden.

Fagene og det faglige indhold skal være synligt i skolen. Vi vil væk fra hvide vægge og borde på række og i stedet sætte stemningen med faglokal, elevartefakter og et levende og varieret skolerum.

Alle elever skal møde kunst i skolen og få lov til selv at være skabende. Dannelsen til menneske og medborger kræver både kropslighed, musikalitet og kritisk tænkning. Vi tror derfor på, at skolen på tværs af alle fag skal have oplevelser, praktiske opgaver, konkrete øvelser samt kritisk og abstrakt tænkning i en rimelig balance.

Vi skal undgå overdreven skriftliggørelse, så der er plads til de samtaler, der opstår i relationen mellem elever og lærere. Nysgerrighed og det gode klasespørgsmål skal kunne forme undervisningen.

Eleverne skal have mulighed for at blive opslugt af noget andet end sig selv og fordybe sig i ting, som ikke har et klart defineret mål på forhånd.

Det er meget ønskeligt, om man i den kommende tid kan etablere et nærmere samarbejde mellem fagene. – Den Blå Betænkning

I skolen skal eleverne have lov til at blive opslugt af noget andet end sig selv og fordybe sig i ting, som ikke er nyttige. – Lene Tanggaard

Der er ikke nogen så vedholdende som børn, der forsøger at øve sig på noget - at gå, tale, drible, klatre osv. Men skolen hæmmer ofte den vedholdende fordybelse gennem uvedkommende og isolerede faglige pointer og en klokke, der ringer alt for ofte. – Louise Klinge

Vi skal passe på med at skabe en modsætning mellem det at lære konkrete færdigheder og at udfolde sig praktisk og musisk. Det, at man som elev får lov til at udtrykke sig på forskellige måder, kan også være med til at fremme færdigheder. – Gordon Ørskov Madsen

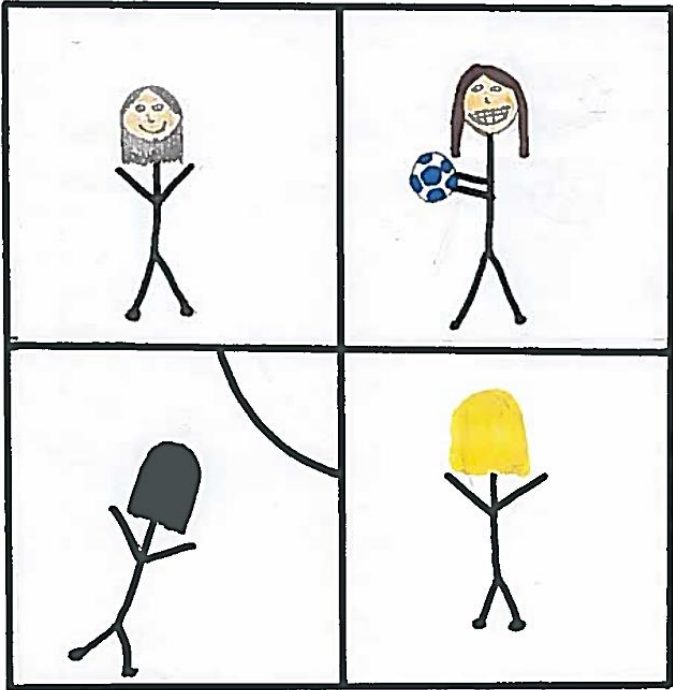
Vi har indrettet skolen til, at skolen skal kunne en forfærdeligt masse i det samme rum. Sæt dig på den samme plads og kig den samme vej. Så hvis man nu kunne shake it up også i rummene, kunne det måske gøre noget for passion og motivation. – Lakserytteren

Vi har brug for noget mere praksisnært og noget mere virkelighed i undervisningen. Lærernes og pædagogernes relationer til eleven er udgangspunktet for det gode undervisningsmiljø. – Mille Borgen Mikkelsen

Man skal kunne se meningen med ens hverdag. – Esther Vyff

Når vi bryder fagene og skemaerne op, så er der nogle optikker, som vi tager fra børnene. Et argument for at undgå det kan være at lave faglokaler. Så man kan mærke allerede, når man træder ind i rummet, at nu skal vi undersøge historien, dansk eller matematik. – Dennis Hornhave

I musik og billedkunst har jeg ofte oplevet elever udvide deres horisont ved at gøre noget grænseoverskridende. Det har betydet, at de kan forklare verden på nye måder, og at evner som improvisation, eksperimenteren og opdagelse er blevet styrket. – Bitten Schjødt Kjær

3. En skole for alle

Det må fastholdes, at undervisningen skal give alle børn, uanset hvor de placeres, mulighed for hver for sig at udnytte deres forudsætninger. – Den Blå Betænkning

Enhver elev skal både opleve sig selv som betydningsfuld og medansvarlig for klassefællesskabet og som set og anerkendt af læreren. Elever skal både opleve, sanse, tænke nyt og kritisk samt indlære konkrete færdigheder ved at øve sig igen og igen.

Det er en fælles forpligtelse, at elever i deres forskellighed og mangfoldighed alle får chancen for at lære på varierede måder i skolen.

Indimellem tillægger vi den sociale arv og de sproglige og kulturelle forudsætninger hos eleven for stor betydning. Det gør os for dårlige til at se hver enkelt elev som én, der har krav på høje forventninger og på at få reelle muligheder for at udfolde sig.

Vi kan også forveksle elevens psykologiske arv og forudsætninger med dårlig opførsel eller manglende færdigheder. Vi skal blive bedre til at tage elevernes følelsesmæssige og kropslige udvikling lige så alvorligt som deres kognitive udvikling. Den faglig udvikling bringes bedre i spil, hvis vi samtidig arbejder med elevernes sansemotoriske udvikling, empati, kommunikation og selvkontrol.

Mange steder er læringsmiljøet i almindelighed udfordret af meget forskellige elever, der har vænnet sig til, at det er dem, der er udgangspunktet nu og her, og som ikke er vant til at orientere sig i fællesskabet og bevidst bidrage positivt til. Vi har derfor en almen opgave med at skabe et roligt og trygt fællesskab om undervisningsmiljøet i klassen.

At inkludere elever i et stærkt og forpligtende fællesskab må aldrig blot blive en spareøvelse og må aldrig foregå med andre elevers trivsel som ofre. Vi skal på én gang styrke udgangspunktet for, at skolen er for alle børn i distriktet, og samtidig sætte ind med det samme over for børn med særlige behov.

I stedet for at omklamre det hele menneske, så skal vi give elevbegrebet varme igen: Når man går ind i skolen, bliver man en elev, som er forenet med de andre børn, uanset baggrund. Man kan bare tænke på en håndboldkamp. De er håndboldspillere først og fremmest – den ene er højere end den anden osv. Men der er sgu ingen, der lige skal ud og tjekke en sms i et hopskud. – Stefan Hermann

Den måde, vi møder eleverne på, smitter. – Lance Luscombe

Det er en forkert præmis at tale om, hvor grænsen for skolen er. Det er jo børn, vi taler om. Vi skal gøre op med bestå-skolen. I stedet skal vi evne at stille forskellige krav til forskellige børn i stedet for at måle alle efter samme målestok. – Claus Hjortdal

Forståelsen af eleven må aldrig blive en lukket forståelse. – Dennis Hornhave

Inklusion kan ses som en anledning til at lave god skole. Når vi får styr på det almene, bliver der overskud til særlige behov. – Rasmus Alenkær

Relation er noget, der foregår i barnets hoved. Det er en oplevelse af tilstedeværelse fra en person, man oplever betyder noget. Indskolingsbørn har brug for voksne, der fungerer som pandelapper. – Ann E. Knudsen

Hvis alle skal have dækket egne behov først, får vi et problem med at danne et fællesskab. For at inkludere rigtigt skal gruppen være stærk nok til at rumme dem, der har særlige behov. – Ann Rytter Westerberg

I folkeskolen skal vi møde hinanden på kryds og tværs. Samtidig skal der være plads til, at nogle elever kan spurte derudad. Det kræver, at alle elever føler sig set. – Esther Vyff

Det er vigtigt, at der er fokus på, at elever er forskellige. Det duer ikke, at man har de samme forventninger til alle. – Marcus Scharstein

Lærer elevrådet eleverne, at det kun er de populære, der får lov at deltage i demokratiet, mens størstedelen af eleverne (måske gennem hele deres skoletid) ikke får lov at være med? – Jeppe Trolle

4. Professionel dømmekraft

Elever må anbringes i meningsfulde situationer. – Den Blå Betænkning

Læreren skal ideelt set være begejstret for sine fag og skal forstå, hvordan fagene kan fungere som nøgler til at åbne verden for eleverne. Hun skal mestre fagenes indholdsområder, sprog og fagdidaktik. Hun skal være bevidst om, hvilke muligheder der er i det indhold, den øvelse eller den oplevelse, eleverne er i gang med, for at vække faglig begejstring.

Læreren skaber et møde mellem fagets sprog, begreber og indhold og elevernes forståelse af verden. Deri ligger både en værdsættelse af elevens eksisterende erfaringer, forståelser og holdninger, samt en anerkendelse af, at fagene skal udfordre og udvide elevernes horisont.

Det er ikke alle emner, temaer, indhold eller arbejdsformer i skolen, som umiddelbart kan eller skal virke lettilgængelige for eleverne. Det er tværtimod helt tilsigtet, når det ikke er tilfældet, for skolen har også til opgave at møde eleverne med noget nyt og fremmed.

Et godt samarbejde mellem lærere og pædagoger kan udvide den samlede faglighed, der er til rådighed. Elevernes trivsel, sociale udvikling og faglige indlæring hænger sammen. Der skal både være mere rum for, at lærere kan lave det grundlæggende relationsarbejde, som er fuldstændigt afgørende for undervisningen, og for at pædagoger kan bringe deres fagligheder i spil og give mere plads til leg, venskaber og social og menneskelig udvikling. Her ligger også en opgave i at tillægge frikvarterer og leg en selvstændig betydning og værdi i skolen.

Lærerne skal have tid til at forberede undervisning af høj kvalitet og opleve pædagogisk ledelse og løbende faglig sparring. En lukket dør til klasseværelset er ikke en god eller udviklende faglig praksis.

Skolens undervisning er ikke en fri øvelse, hvor det i princippet er ligegyldigt, hvad eleverne får med sig. Mål skal være en naturlig del af den didaktiske tænkning; ikke en fjernstyring, der gør lærerne til robotter.

Ikke al undervisning er god undervisning, og god undervisning kan have mange former.

Det har været en god støtte ... at kyndige lærere har kunnet rejse omkring på skolerne for at overvære undervisningen og i tilslutning dertil øve en rådgivende virksomhed. – Den Blå Betænkning

En god lærer skal kunne starte en sang og holde en tale. Vi skal uddanne hele mennesker på læreruddannelsen, der kan sortere i teorier, tendenser og forskning, og træde ind i et klasselokale med 28 elever med en selvtillid som en skuespiller. – Caroline Holdflod

Jeg synes ikke, det er et skrækscenarium, at undervisningen bliver for forskellig rundt omkring. Det synes jeg faktisk er lidt et ideal. Jeg tror på, at man som lærer brænder for at lykkes. Det sker ikke altid, men man ved, når man rammer den. – Mathias Ehrenberg

Vi skal væk fra timetælleri. Det er arbejdstagerkultur – det er ikke lærergerningen! Jeg forventer, at læreren har et lærerliv. Ikke bare et arbejde. – Brian Degn

Vi skal tillægge pauser, frikvarterer og legetid en selvstændig betydning og værdi i skolen. – Elisa Rimpler

Vi er en del lærere, der har valgt at lave noget andet. Jeg har simpelthen ikke kunnet levere en undervisning, inden for de rammer der er, som jeg ville være bekendt. – Katja Gottlieb

Hvordan gør man det sjovt at være lærer? Det gør man ved at få oplevelsen af, at man mestrer. Det handler om at få fat på eleven, så man oplever, at man er betydningsfuld for eleven. – Inge Bech

Det er svært for nye lærere at finde ud af, at de selv skal have en mening, når de er blevet indkodet med læringsmål. – Uffe Rostrup

Når man er uddannet, kan man sagtens klare sig uden mål. Men kollegaer uden uddannelse hvor skal de orientere sig? – René Husted

Som lærerstuderende oplever jeg, at vores dygtige undervisere har rygende travlt. For mig har det nogle gange været komisk at blive undervist i relationskompetence af en lærer, der ikke kan huske, hvad jeg hedder. – Benjamin Eichenwald Mortensen

Tak til Alexander von Oettingen, Ning de Coninck-Smith, Bjørn Bredal, Rune Lykkeberg, Lene Tanggaard, Kasper Lund Resen, Anne Hammer, Gitte Sommer Harrits, Gordon Ørskov Madsen, Stefan Hermann, Susan Hart, Bitten Schjødt Kjær, Lakshmi Sigurdsson, Jens Raahauge, Keld Skovmand, Lisbeth Knudsen, Karen Kjær Johansen, Sarah Gruszow Bærentzen, Steen Nepper Larsen, Rune Christiansen, Katja Gottlieb, Rasmus Kolbe (Lakserytteren), Lisbeth Trinskjær, Vincent Hendricks, Elisa Rimpler, Louise Klinge, Dennis Hornhave, Stina Vrang Elias, Caroline Holdflod Nørgaard, Inge Bech, Elsebeth Jensen, Andreas Rasch-Christensen, Esther Vyff, Lance Luscombe, Ann Elisabeth Knudsen, Svend Thorhauge, Mette Frederiksen, Niels Jakob Pasgaard, Peter Pannula Toft, Brian Degn Mårtensson, Maja Gundermann Østergaard, Lise Ammitzbøll la Cour, Pernille Rosenkrantz-Theil, Rasmus Edelberg, Noemi Katznelson, Mikkel Haarder, Claus Hjortdal, Rasmus Alenkær, Ann Rytter Westerberg, Martin Krasnik, René Husted, Mathias Ehrenberg, Carl Kinze, Lise Tingleff, Mille Borgen Mikkelsen og de mange lærere, pædagoger, forældre, elever og andre skoleinteresserede, som har deltaget i samtalerne.

